

„Stalna na tom svijetu samo mijena jest”

– o rasprostranjenosti ženskih imena

Kako smo i obećali još u lipnju, nakon obrade rasprostranjenosti muških imena na red je došla rasprostranjenost ženskih imena. Iako su i za ženska imena vrijedila određena pravila nasljeđivanja, ona su im često izmicala zbog patrijarhalno usmjerenoga društva. Čak ni u najtradicionalnijim hrvatskim krajevima nije bila rijetkost da djevojčica ponese osobno ime kakve „egzotične” svete (npr. Apolonija, Eulalija), koje se moglo pročitati u molitvenicima ili romansiranim životopisima svetaca. Razvoj je fonda ženskih imena u srednjovjekovlju teže pratiti jer su se znatno rjeđe navodila. Najčešće su se, naime, zapisivala imena udovica, robinja i redovnica. Međutim, u ženskim su se osobnim imenima izrazitije nego u muškima zrcalili stalež i podrijetlo njihovih nositeljica. Primjerice, u djelima su južnohrvatskih renesansnih pisaca služavke i pastirice podrijetlom iz okolice većih središta obično nosile narodna imena (npr. Dobro ili Radmila) ili (rjeđe) kršćanska imena tvorena „obilježnim” sufiksima (npr. Franuša, Vlahuša). Članice su pak uglednih obitelji najčešće nosile romanska, i to najčešće kršćanska imena.

Najčešća su osobna imena stanovnica Republike Hrvatske po službenome popisu iz 2011. Marija (126 646 nositeljica), Ana (81 751), Ivana (49 943), Mirjana (29 319), Katarina (28 618), Nada (26 660), Dragica (25 952), Ljubica (24 557), Vesna (23 923) i Marina (23 604). Hrvatice, dakle, danas najčešće nose kršćanska imena Marija, Ana, Ivana, Mirjana, Katarina i Marina, a udio je nositeljica narodnih imena (Nada, Dragica, Ljubica i Vesna) među najčešćima dvostruko veći nego kod muških imena. Na temelju bismo tih podataka mogli zaključiti kako su ženska imena čak i tradicionalnija od muških, no pravi ćemo uvid u njihov razvoj dobiti tek kad se uputimo u promjene u čestoci nadijevanja ženskih imena u prošlih stotinjak godina.

	Osobno ime	Broj nositeljica
1.	Marija	126 646
2.	Ana	81 751
3.	Ivana	49 943
4.	Mirjana	29 319
5.	Katarina	28 618

6.	Nada	26 660
7.	Dragica	25 952
8.	Ljubica	24 557
9.	Vesna	23 923
10.	Marina	23 604

Tablica 1. Najčešća ženska imena u Hrvatskoj

Promjene u čestoci ženskih imena 1929. – 2011.

Među Hrvatima je rođenim do 1929. bilo najviše nositeljica osobnih imena Marija, Ana, Kata, Milka, Dragica, Mara, Ljubica, Katarina, Danica i Anka. Pretezala su, dakle, među najčešćim ženskim imenima kršćanska imena, s tim da su uz temeljna imena (Marija, Ana i Katarina) zabilježena i pokraćena (Kata od Katarina te Mara od Marija ili, u južnim hrvatskim krajevima, od Margareta) i izvedena (Anka od Ana), a među češćim su narodnim imenima bila uglavnom ona koja su i danas razmjerno česta (Dragica, Ljubica i Danica) uz danas znatno rjeđe osobno ime Milka (broj se nositeljica toga imena postupno smanjivao te nakon 1950. ono više nije bilo među najčešćima). Navedeni se omjer kršćanskih i narodnih imena nije mijenjao do 1950. kad je, vjerojatno pod utjecajem političkih okolnosti, udio kršćanskih imena počeo opadati. To je stanje potrajalo do 1979. U razdoblju 1950. – 1969. iznimno su omiljena bila narodna imena Nada i Vesna te u manjoj mjeri osobna imena Jadranka i Ljiljana. U razdoblju 1960. – 1979. mnoge su Hrvatice ponijele razmjerno nova narodna imena Snježana i Sanja. U čitavome je razdoblju od početka 20. stoljeća do 1969. najčešće žensko ime bilo Marija. Nakon Drugoga svjetskog rata među nositeljicama je kršćanskih imena porastao udio Katica, Mirjana, Marica i Ivanka. Kršćansko se ime Ivana među najčešćima pojavljuje 1970., i to odmah kao najčešće, a na prvome je mjestu ostalo do 2000. Nakon 1970. sve je veći udio nositeljica osobnoga imena Ana, nakon 1980. Nikolina, nakon 1990. Petra, Matea, Lucija (Lucija je ujedno osobno ime koje se najčešće nadijeva djevojčicama u 21. stoljeću) i Sara (općenito su starozavjetna imena donedavna bila razmjerno rijetka među Hrvatima) te nakon 2000. Iva. Od 1960. među najčešća hrvatska imena dospijevaju strana imena, osobito ona koja oblično podsjećaju na hrvatska narodna imena kao što su Gordana (ime je osobito često 1960. – 1979.; izvodi se prema stranomu imenu Gordijan, ali ga pučka etimologija povezuje s pridjevom *gord*), Lana (u hrvatski je imenski fond dospjelo i iz ruskoga i iz engleskoga jezika zbog omiljenosti glumice Lane Turner, a bliskozvučno je općoj imenici *lane*) i Nika (iako je ime motivirano imenom grčke božice pobjede, bliskozvučno je različitim inačicama imena Nikolina). Žensko je ime Maja nastalo, pak, od istozvučnoga imena rimske božice plodnosti, a ime je Marijana,

koje se osobito često nadijevalo 1970. – 1979. (na što je vjerojatno utjecao istoimeni hit Dubrovačkih trubadura), nastalo spajanjem kršćanskih imena Marija i Ana. Iako se izvode od inačica kršćanskih imena raznorodna postanja, osobna imena Marina (sveti Marin potječe s Raba), Anita (inačica osobnoga imena Ana koje je među Hrvate dospijelo romanskim posredništvom) i Ema (kršćanska imena Emilije i Emilija zarana su potvrđena, ali je jamačno na veću čestoću osobnih imena Emil i Ema utjecala njihova čestoća u romanskim i germanskim jezicima). U 21. stoljeću među Hrvatima su najrasprostranjenija osobna imena Lucija, Ana, Lana, Petra, Sara, Ema, Marija, Nika, Ivana i Iva. Iz navedenoga je razvidno da su se od razdoblja prije 1929. do danas među deset najčešćih osobnih imena Hrvatica usčuvala tek imena Ana i Marija. Među deset najčešćih ženskih imena osam je kršćanskih (Lucija, Ana, Petra, Sara, Ema, Ivana i Iva) i dva strana (Lana i Nika). Među deset najčešćih imena više nema nijednoga narodnog imena (posljednje je narodno ime među deset najčešćih bilo osobno ime Snježana, koje je bilo 6. po brojnosti u razdoblju 1970. – 1979.).

Prostorna rasprostranjenost

U različitim hrvatskim krajevima postoje određene povijesno i običajno uvjetovane razlike u nadijevanju osobnih imena. Krenimo ovoga puta s juga, iz Dalmacije. U svim je dalmatinskim županijama osim Dubrovačko-neretvanske u odnosu na ostatak Hrvatske nadzastupljeno osobno ime Zorka, poglavito među Dalmaticama rođenim prije 1950. Osobna imena Sandra, Matija (Matija je na hrvatskome sjeveru najčešće muško ime) i Nina nadzastupljena su u srednjoj i južnoj Dalmaciji, osobno ime Nevenka u središnjim dalmatinskim županijama (Šibensko-kninskoj i Splitsko-dalmatinskoj), a osobna imena Anđela i Marta česta su među mlađim stanovnicama Zadarske i Šibensko-kninske županije. Dubrovačko-neretvanska županija ističe se po velikoj zastupljenosti područnih imena Ane, Kate, Jele i Mare te čestoćom nadijevanja osobnoga imena Andrea. Starije stanovnice Splitsko-dalmatinske županije (osobito u zaleđu) često nose osobno ime Anđa, a najmlađe Mia. Starijim se, pak, stanovnicama Šibensko-kninske županije često nadijevalo osobno ime Stana, a Zadarska županija ističe se nadzastupljenošću osobnoga imena Ika. Jadransku obalu od Savudrije do Prevlake u cjelini povezuje čestoća nadijevanja ženskoga imena Sandra u naraštaju rođenom 1970. – 1979. te osobnoga imena Mia među najmlađim stanovnicama toga područja. Primorsko-goranskoj i Istarskoj županiji zajedničko je nadijevanje osobnoga imena Nataša. Istra očekivano odudara od hrvatskoga prosjeka. U njoj su zastupljena neka područna imena romanskoga postanja kao što su Fuma (< Eufemija) i Albina, pravopisno neprilagođeno ime Maria, ali i neka manje „egzotična” imena koja nisu među češćima u Hrvatskoj kao što su Tatjana i Tea. Istru s Međimurjem povezuje često nadijevanje osobnih imena Lidija i Suzana, s kopnenom Hrvatskom općenito nadijevanje osobnoga imena Barbara, s Likom mnogobrojnost nositeljica osobnoga imena Zora, a sa sjevernom Dalmacijom često nadijevanje osobnoga imena Anđela (s tim da je osobno ime Anđela među Istrankama odavna

ukorijenjeno, a među mlađim je Dalmatinkama zastupljeno kako bi se „pomladilo” osobno ime Anđa). Primorsko-goransku županiju (kao i Dubrovačko-neretvansku) izdvaja mnogobrojnost nositeljica osobnoga imena Andrea.

U Lici je, uz već spomenuto narodno ime Zora, koje se često nadijeva i u Istri, nadzastupljeno kršćansko ime Manda, koje nose i mnoge Slavonke te stanovnice Šibensko-kninske županije.

Stanje je u središnjoj Hrvatskoj veoma raznoliko. Među mlađim su stanovnicama toga područja osobito česta osobna imena Valentina (ime je nadzastupljeno i u Istri, sjeverozapadnoj Hrvatskoj te u Slavoniji) i Lorena (ime je veoma često u ostatku nizinskoga dijela Hrvatske). Bjelovarsko-bilogorska i Virovitičko-podravska županija izdvajaju se čestoćom osobnoga imena Zdenka. Potonjoj je županiji svojstveno i žensko ime Jana, koje se u većoj mjeri nije nadijevalo nigdje drugdje po Hrvatskoj, mnogobrojnost nositeljica osobnoga imena Terezija povezuje je sa zapadnom Slavonijom i sjevernom Hrvatskom, a čestoća nadijevanja osobnoga imena Ruža sa svim slavonskim županijama osim Požeško-slavonske. Karlovačka se županija izdvaja po tome što je jedina u kojoj je u određenome razdoblju bilo veoma zastupljeno pokraćeno ime Bara (< Barbara) te ime Dora, koje je osim na karlovačkome području nadzastupljeno u Međimurju i Zagrebu. U Sisačko-moslavačkoj županiji stanje je poprilično podudarno s hrvatskim prosjekom. Zagrebačku i Krapinsko-zagorsku županiju s Koprivničko-križevačkom povezuje osobno ime Barica, s Varaždinskom osobno ime Štefica, a s Varaždinskom, Koprivničko-križevačkom, Zagrebačkom i Istarskom županijom osobno ime Barbara. Zagrebačkoj i Krapinsko-zagorskoj županiji te Gradu Zagrebu zajednička je mnogobrojnost nositeljica osobnoga imena Renata. Krapinsko-zagorska županija izdvaja se nadzastupljenošću osobnih imena Štefanija (to joj je zajedničko s Međimurskom županijom), Ivka (to joj je zajedničko s Varaždinskom županijom) i Biserka (to joj je zajedničko s Varaždinskom i Međimurskom županijom). Grad Zagreb pak s jadranskim županijama povezuje mnogobrojnost nositeljica osobnoga imena Sandra.

Stanje je na hrvatskome sjeveru veoma slično stanju u županijama u središnjemu dijelu Hrvatske: među starijim stanovnicama osobito su česta imena Štefica i Barica, među pripadnicama srednje generacije Biserka, a među mlađima Valentina i Lorena. Općenito je, pak, u Podravini nadzastupljeno osobno ime Terezija. Varaždinska se županija izdvaja čestoćom nadijevanja osobnoga imena Marta (što je povezuje s Požeško-slavonskom županijom i sjevernodalmatinskim županijama). Međimurskoj i Varaždinskoj županiji zajedničko je nadijevanje osobnoga imena Nevenka (što ih povezuje sa središnjim dalmatinskim županijama). Koprivničko-križevačka županija od ostatka se Hrvatske razlikuje mnogobrojnošću nositeljica osobnoga imena Đurđica. Najneobičnije je, pak, na hrvatskome sjeveru Međimurje, koje osim već navedenih zajedničkih imena obiluje i nositeljicama osobnih imena Rozalija, Elizabeta, Julijana, Franciska i Veronika, te uz Dubrovačko-neretvansku i Istarsku županiju najviše odstupa od prosjeka.

U slavonskim su županijama među starijim stanovnicama nadzastupljena osobna imena Manda i Ruža (osim u Osječko-baranjskoj), a među mlađima Valentina (osim u Vukovarsko-srijemskoj). Zapadne su slavonske županije bliske podravskima zbog znatne zastupljenosti osobnih imena Terezija i Slavica (osobno je ime Slavica često i u Istri), južne su bliske nekim županijama u središnjoj Hrvatskoj po čestoci osobnoga imena Željka, a u istočnima se po čestoci izdvaja osobno ime Ružica (koje je razmjerno često i u Varaždinskoj županiji). U Vukovarsko-srijemskoj županiji po mnogobrojnosti se u odnosu na ostatak Hrvatske izdvajaju nositeljice osobnoga imena Biljana (i to je ime razmjerno novo te mu se ulazak u hrvatski osobnoimenski fond povezuje s omiljenošću makedonske narodne pjesme *Biljana platno beleše*).

Zaključak

Na primjeru ženskih imena (a sve kako bismo uočili vezu između jezika i književnosti koja je nužna jer i ako ne treba uvijek pisati kako dobri pisci pišu, valja ih čitati) možemo se uvjeriti u točnost Preradovićeve tvrdnje kako „stalna na tom svijetu samo mijena jest”. Tako su 60-ih godina prošloga stoljeća dotad omiljena ženska

.....
 Tri se, pak, županije osobito izdvajaju od hrvatskoga prosjeka: Međimurska (ondje su mnogobrojne nositeljice osobnih imena Rozalija, Elizabeta, Julijana i Franciska), Istarska (ženskim imenima romanskoga postanja kao što su Fuma i Albina, ali i pravopisno neprilagođenim imenom Maria) te Dubrovačko-neretvanska (područnim imenima Ane, Kate, Jele i Mare).

imena Ljubica, Dragica, Milka i Marica iščezla s popisa deset najčešćih imena te su zamijenjena, među ostalim, ženskim imenima Snježana, Gordana i Ljiljana, koja su se održala među najpopularnijima dvadesetak godina. U 21. stoljeću sve su zastupljenija strana (obično kratka) imena i kršćanska imena, koja smo odnedavno primili posredništvom romanskih i germanskih jezika. Ženska su imena bila manje podložna utjecaju politike (tek se povećanje čestote ruskih imena kao što su Nataša i Tatjana u Istri i Hrvatskome primorju te omiljenost imena Jelena, koje je nosila jedna od hrvatskih vladarica, čiju je tisućitu obljetnicu smrti Katolička

Crkva iskoristila 1976. za buđenje hrvatske narodne svijesti, može smatrati odrazom političkih prilika), a znatno izloženija svjetskim trendovima. Tri se, pak, županije osobito izdvajaju od hrvatskoga prosjeka: Međimurska (ondje su mnogobrojne nositeljice osobnih imena Rozalija, Elizabeta, Julijana i Franciska), Istarska (ženskim imenima romanskoga postanja kao što su Fuma i Albina, ali i pravopisno neprilagođenim imenom Maria) te Dubrovačko-neretvanska (područnim imenima Ane, Kate, Jele i Mare). Tko zna hoće li tako ostati i u idućemu desetljeću?